

”Musik, følelser og billeder”

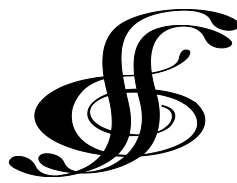
Forberedelsesmateriale

skolekoncert med Aarhus Symfoniorkester
oktober 2015

Indhold

- Om at skulle til koncert, elevark 1
- Om Mozart, elevark 2 og 3
- Mozarts symfoni nr. 40, musikkens form, elevark 4
- Om Carl Nielsen, elevark 5 og 6
- Carl Nielsens symfoni ”De fire temperamentter”, elevark 7 og 8
- Musik og følelser, elevark 9
- Romeo og Julie, dramaøvelser, elevark 10 og 11
- Fællessang ”Jens Vejmand”, tekst og noder, elevark 12
- Efter koncerten, elevark 13
- Lærervejledning

Du skal til klassisk koncert

Nu skal du snart til koncert i Musikhuset Aarhus. Og du kan godt glæde dig!

Symfonisk Sal

I skal høre musikken i Symfonisk Sal, og det er en meget fin koncertsal med lyst træ og sorte sæder. På scenen sidder Aarhus Symfoniorkester, og bag ved scenen kan du se et stort orgel. Ned fra loftet hænger nogle store firkanter, som er med til at gøre lyden endnu bedre. Og oppe i loftet hænger en masse små lamper, det ligner næsten en stjernehimmel.

Aarhus Symfoniorkester har over 70 musikere:
Strygere, træblæsere, messingblæsere, slagtøj og en dirigent.

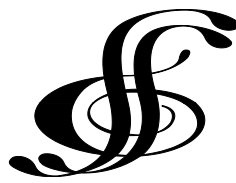

Pianisten Jacob Nielsen har lavet små film til noget af musikken. Han vil spille sammen med orkestret og fortælle jer om musikken undervejs.

I skal høre musik af komponisterne Mozart, Prokofiev og Carl Nielsen.

Til denne koncert dirigeres orkestret af Morten Ryelund.

Om Mozart

Wolfgang Amadeus Mozart, østrigsk komponist, 1756-1791.

For over 250 år siden blev lille Mozart født i Østrig.

Mozart var utrolig dygtig til musik – et rigtigt vidunderbarn. Som 5-årig havde han skrevet sit første lille musikstykke og kunne spille både violin og klaver.

Da Mozart var 7 år, tog han på turné rundt i Europa og spillede for konger og dronninger.

Og da han blev 9 år, skrev han sin første symfoni!

Mozart var meget berømt dengang. Men han var ikke fin og fornem. Han kunne godt lide at have det sjovt, grine og være fjollet. I dag er alle hans breve samlet i en stor bog, og når man læser dem, kan man fornemme, hvordan han var. Prøv selv at læse starten af et brev, han skrev til sin kusine:

d. 5. november 1777

”Allerkæreste kusine-grine!

Jeg har netop fået spået Deres ærede skrivelse stivelse og bæst læst, at tante vante og onkel dunkel og De selv har det godt flot. Vi har det Gud ske lov sjov også glimrende flimrende” (fra ”Mozarts samlede breve”, Gyldendal, på dansk af Peter Dürrfeld)

Sådan er det også med hans musik. Den er lys og fuld af ideer.

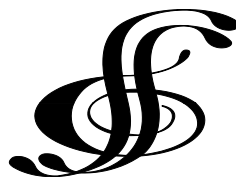
Prøv at synge den dejlige forårssang ”Kom maj, du søde milde” i en musiktime. Det er Mozart, der har skrevet melodien.

Mozart blev desværre kun 35 år. Men han nåede at skrive utrolig meget musik: symfonier, solokoncerter, kammermusik, operaer m.m. Han er kendt stadigvæk, fordi han har skrevet noget af det smukkeste musik, der nogen sinde er skrevet.

Filmen ”Amadeus” handler om Mozart. Den er rigtig god. Måske kan I se klip fra den sammen i klassen.

Billede fra filmen

Mozarts tid

Det er flere hundrede år siden, at Mozart levede, og alting var anderledes dengang.

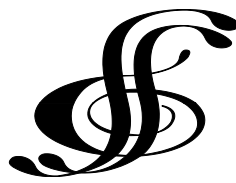
De fine mænd havde paryk på og silketøj og høje hæle, og damerne havde store kjoler. Når de dansede, var det også på en fin måde.

Du må farve:

Hvis de ville have musik til deres fine fester, så måtte de bestille et lille orkester (for radio og cd var ikke opfundet endnu). Mozart var meget berømt og arbejdede for de fineste mennesker, så når I hører hans musik, så prøv at forestille jer, at den blev spillet i gyldne slotte for meget fine mennesker.

Prøv at tegne Mozart ved kongens hof:

Mozarts symfoni nr. 40

Når I kommer til koncert med Aarhus Symfoniorkester, vil I høre 1. sats af Mozarts symfoni nr. 40 i g-mol.

Temaer

I skal især lytte efter 2 forskellige melodier/temaer:

Den første er en let, lille, energisk melodi:

Man kan finde på en lille tekst til den.

Prøv f.eks. "Violinerne spiller energisk. Alle tonerne triller af sted."

Måske kan I finde på jeres egen tekst og synge den sammen?

Den anden lille melodi lyder anderledes

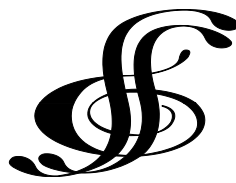
Måske kan I selv finde på en tekst til. Eller I kan prøve at synge melodien med denne tekst til:

"Lyt en gang, orkesteret spiller stille nu. Lyt en gang, musikken falder til ro"

Form

Lyt til 1. sats. Hver gang, du hører noget af det første tema **A**, skal du skrive et A i boksen herunder. Hver gang du hører det andet tema **B**, skal du skrive et B herunder. Mens du lytter, kan du prøve at finde på en lille historie inde i hovedet, som passer til musikken.

Skriv A'er og B'er her:

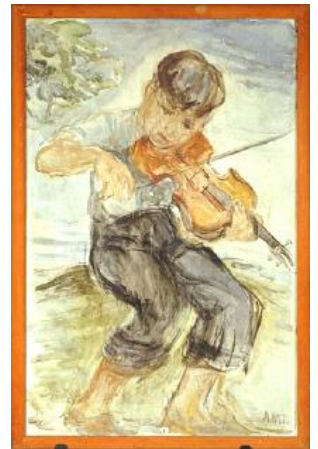
Om Carl Nielsen

Carl Nielsen, dansk komponist, 1865-1931.

Carl Nielsen er en berømt dansker. Han skrev musik hele sit liv, musik for både klaver, kor, små og store orkestre. Han skrev en violinkoncert, en fløjtekonzert, en klarinetkoncert, kammermusik, 6 store symfonier, to operaer og en masse små sange.

Barndom

Carl Nielsen blev født på Fyn i gamle dage for 150 år siden. Hans mor og far havde 12 børn, så Carl havde mange søskende. De boede i et lille hus ude på landet, og de var ret fattige. Men Carl havde en god barndom. Han vogtede gæs, og han elskede musik. Hans far var både landarbejder, maler og spillemand, og Carl kunne godt lide at høre, når hans far spillede spillemandsmusik på violin og kornét (=lille trompet), og når hans mor sang.

Da Carl blev 6 år, lærte han selv at spille violin, så han kunne komme med sin far ud at spille. Og da han var 9 år, fandt han på sin første melodi, det var en polka (sådan en, der er god at danse til).

Ung og voksen

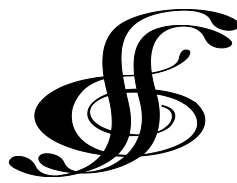
Da han var 14 år, tog han til Odense og spillede i militærorkestret på kornét. Carl lærte at spille på mange forskellige instrumenter, både violin, klaver, fløjte, trompet, kornét og basun. Senere tog han til København og spillede violin på konservatoriet og øvede sig i at komponere (=skrive melodier).

Han blev violinist på Det Kongelige Teater i København, og komponerede meget musik. Han rejste en del, blev gift og fik børn. Han skrev bogen "Min fynske barndom" om sit eget liv.

Sange

Carl Nielsen elskede at finde på sange og musik. Han har skrevet melodier til mange sange, både til børn og voksne. Måske kender du nogle af dem?

- Jeg ved en lærkerede
- Solen er så rød, mor
- Jens Vejmand
- Den danske sang er en ung, blond pige

Carl Nielsen quiz

1. Hvor kommer Carl Nielsen fra?

- a. Sjælland
- b. Fyn
- c. Jylland

2. Hvad var hans far?

- a. Brandmand
- b. Sømmand
- c. Spillemand

3. Hvilket instrument lærte Carl Nielsen først at spille på?

- a. Violin
- b. Klaver
- c. Tuba

4. Hvad er en komponist?

- a. En der skriver bøger
- b. En der skriver musik
- c. En der skriver opskrifter

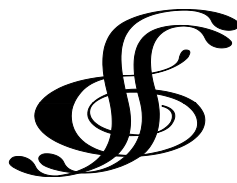
5. Hvilken af disse godnatsange har Carl Nielsen skrevet?

- a. Solen er så rød, mor
- b. Natten er så stille
- c. Elefantens vuggevise

6. Hvad hedder den bog, Carl Nielsen har skrevet?

- a. Mit liv med musik
- b. Min musikalske barndom
- c. Min fynske barndom

Jeg fik _____ rigtige!

Carl Nielsen: De fire temperamenter

Når I kommer til koncert med Aarhus Symfoniorkester, vil I høre uddrag af Carl Nielsens 2. symfoni. Symfonien hedder "De fire temperamenter".

Carl Nielsen fik ideen med temperamenterne, da han engang kom ind på en landsbykro, hvor der hang et maleri, der hed "De fire temperamenter", og det forestillede fire meget forskellige mennesker.

Carl Nielsen syntes, at billedet var grimt og sjovt, og sammen med sin kone og sine venner grinede han bare ad det. Men han kunne alligevel ikke få billedet ud af hovedet, og han tænkte, at ideen om fire forskellige temperamenter ville være god som musik. Han endte med at skrive en hel symfoni i fire satser (=kapitler).

De fire satser i Carl Nielsens 2. symfoni handler altså om fire slags humør, man kan være i:

1. Kolerisk (heftig, hidsig)

2. Flegmatisk (lad, sindig)

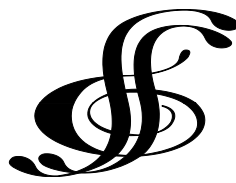

3. Melankolsk (sørgelig, tungsindig)

4. Sangvinsk (livsglad, godtroende)

Carl Nielsen: De fire temperament

Nu skal I prøve at lytte til starten af hver sats i symfonien. I skal snakke om, hvordan musikken lyder. Hvordan beskriver musikken de forskellige temperament/følelser?

Musikalske virkemidler

- Er musikken **hurtig** eller **langsom**?
- Er det mest **høje** toner eller **dybe** toner?
- Er musikken **svag** eller **kraftig**?
- Hvilke **instrumenter** kan I høre?

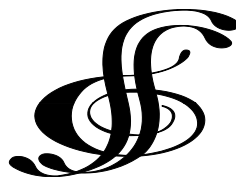
I boksene herunder kan I skrive nogle stikord til hver sats.

1. sats Kolerisk, musikalske virkemidler i stikord:

2. sats Flegmatisk, musikalske virkemidler i stikord:

3. sats Melankolsk, musikalske virkemidler i stikord:

4. sats Sangvisk, musikalske virkemidler i stikord:

Musik og følelser

Når man lytter til klassisk musik, må man gerne lave sine egne historier inde i hovedet.

Nogle mennesker siger, at man skal være glad altid. Det passer ikke. Nogen gange har man også lov til at være trist og mærke efter, hvad der sker inde i kroppen, når noget er sørgeligt. Det kan give en ro i kroppen, hvis man i fred og ro lige tænker over det hele, og så bagefter lægger det fra sig og tænker på noget andet. Man har også lov til at være vred en gang imellem, og nogle gange kan musik også lyde helt vred!

Sørgelig musik

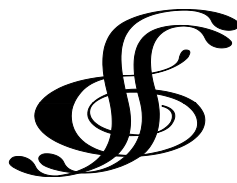
Når du lytter til sørgmodig musik, kan du tænke på nogle sørgelige ting og være i sørgeligt humør. Musik kan være sørgelig på forskellige måder, og du kan tænke over, hvordan man kan høre, at musikken er sørgelig (hurtig/langsom, hvilke instrumenter, tekst osv.)

Tegn noget her, som er sørgeligt for dig

Glad musik

Andet musik er anderledes glad. Man får glade tanker eller får lyst til at danse rundt. Du kan tænke over, hvad det er ved musikken, der gør den glad? (hurtig/langsom, hvilke instrumenter, tekst osv.)

Tegn noget her, som du forbinder med at være glad

Romeo og Julie: The Montagues and the Capulets

Historien om Romeo og Julie er skrevet af Shakespeare for over 400 år siden. Den handler om to familier, der er meget uvenner, men drengen Romeo Montague fra den ene familie og pigen Julie Capulet fra den anden familie bliver forelskede i hinanden. Men de må selvfølgelig ikke få hinanden, så det er ulykkelig kærlighed. Det ender med, at de begge to dør.

Romeo og Julie er også lavet som ballet, og komponisten Prokofiev har skrevet musik til i 1935.

Når I kommer til koncert med Aarhus Symfoniorkester, vil I høre et musikstykke fra denne ballet, nemlig "The Montagues and the Capulets". Det handler om, hvordan Romeos familie og Julies familie er uvenner, men hvordan Romeo og Julie med deres kærlighed er som i en glasklokke i midten af dette had.

Det skal I prøve at høre i musikken og vise som drama.

Dramaøvelse

1. Gå sammen to og to. Ved et tegn fra læreren skal den ene se truende ud og den anden bange, hold positionen som en statue. Ved et tegn fra læreren bytter I.
2. Del nu klassen i to grupper: Montagues og Capulets, og vælg to elever til at være Romeo og Julie (det må gerne være to piger). Gentag dramaøvelsen fra før, nu den ene gruppe over for den anden.

Dramaøvelse med musikken *The Montagues and the Capulets*

Indledning: Krig på kniven

- I indledningen af musikken (ca. 2 min) står de to grupper, the Montagues og the Capulets, over for hinanden i hver sin ende af lokalet og truer af hinanden på de to kraftige steder.
- Hvor musikken ikke er kraftig, står de helt stille som statuer, mens Romeo og Julie langsomt går mod midten, rundt om hinanden med hinanden i hænderne og tilbage igen.

A delen: Familierne er uvenner

- Ved hovedtemaet går/danser the Montagues truende mod den anden gruppe (som bare står som statuer). Hovedtemaet er bredt og processionsagtigt, det spilles af strygerne med en tung basfigur under (ca. 02:03 – 02:43). Gruppen finder selv på nogle trin og bevægelser ved at høre musikken (øv fælles).
- Ved sidetemaet er det the Capulets som går/danser truende frem mod de andre (som står som statuer). Sidetemaet er en opadgående figur, som spilles af hornene (ca. 02:44 – 2:52) med nogle violiner over
- Hovedteamet gentages (ca. 02:53 – 03:07), the Montagues truer
- Sidetemaet gentages (ca. 03:08 – 03:25) med aggressive horn og trompeter, the Capulets truer
- Hovedtema gentages (ca. 03:26 – 03. 50), the Montagues truer

B delen: Romeo og Julie

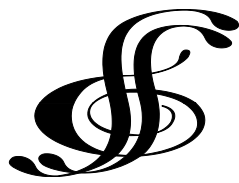
- Dette stille tema spilles fire gange af fløjten med violiner (og efterhånden lilletromme og celeste) som akkompagnement (ca. 03:50 -05:00). De to grupper trækker langsomt tilbage, og Romeo og Julie danser en romantisk (balletagtig) dans sammen i midten – de finder selv på den.

A delen: Familierne på banen igen

- Romeo og Julie bliver stående på midten, og deres familier bevæger sig langsomt ind mod dem, først stille (mørke træblæsere) og derefter lidt mere truende (strygerne), og til sidst er alle samlet i en stor klump på midten (måske i en indøvet position, som holdes til sidste akkord)

Hvad har vi arbejdet med? Musikkens Kontraster, Virkemidler, Form: Indledning – A – B – A, Melodier og Stemning. Vil I arbejde videre, kan eleverne lave tegninger af Romeo og Julie med deres stridende familier i baggrunden. Romeo og Julie findes også på film.

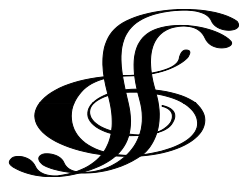

Fællessang:

Jens Vejmand / Hvem sidder der bag skærmen

1. Hvem sidder der bag skærmen
med klude om sin hånd,
med læderlap for øjet
og om sin sko et bånd?
Det er såmænd Jens Vejmand
der af sin sure nød
med ham ´ren må forvandle
de hårde sten til brød.
2. Og vågner du en morgen
i allerførste gry
og hører ham ´ren klinge
på ny, på ny, på ny -
det er såmænd Jens Vejmand
på sine gamle ben,
som hugger vilde gnister
af morgenvåde sten.
3. Så jævned han for andre
den vanskelige vej
men da det led mod julen
da sagde armen nej
det var såmænd Jens Vejmand
han tabte ham ´ren brat
de bar ham over heden
en kold decembemat.
4. Der står på kirkegården
et gammelt, frønnet bræt;
det hælder slemt til siden
og malingen er slet.
Det er såmænd Jens Vejmands
hans liv var fuldt af sten
men på hans grav - i døden,
man gav ham aldrig én.

Hvem sidder der bag skærmen

Musik: Carl Nielsen 1907

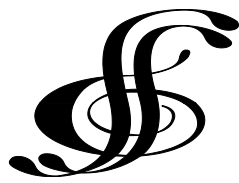
D A D Hm A D D

7 A D Hm E⁷ A F[#]m G D

12 D⁷ Em F[#] G E⁷/g[#] A D G D A D

Tekst: Jeppe Aakjær 1905

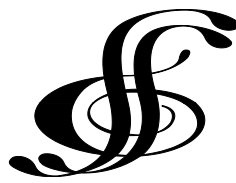
Efter koncerten

Hvad var den største oplevelse ved dagen?

Hvilket musikstykke kunne jeg bedst lide?

Nævn nogle klassiske instrumenter:

Tegn en tegning fra dagen:

Kære musiklærer

Vi glæder os til at byde jer og jeres elever velkommen i Symfonisk Sal i uge 43, og med dette materiale kan I forberede eleverne og opkvalificere koncertoplevelsen.

Materialet kan bruges i sin helhed, men man kan også sagtens plukke ud og bruge siderne hver for sig. Til koncerten spilles musik af Mozart, Prokofiev, og Carl Nielsen, og al musik kan findes på Youtube.

- Mozart: symfoni nr.40, 1.sats
- Carl Nielsen: symfoni nr. 2 "De fire temperament", uddrag fra alle satser
- Prokofiev: fra Romeo og Julie "Montaguets et Capulets"
- Carl Nielsen: "Jens Vejmand" som fællessang

Forbered dem på selve koncertoplevelsen:

Elevarket 1 sætter fokus på selve koncertoplevelsen. Tal med dem om, hvordan I kommer hen til Musikhuset, og hvordan ser der ud inde i salen. Tal med dem om, hvordan man gør, når man er til koncert: Man skal passe på den fine sal og ikke spise og drikke derinde, og man skal respektere musikken og musikerne ved at sidde stille og lytte, og man må selvfølgelig heller ikke have tændte mobiltelefoner med. Og så må man klappe højt, når hvert musikstykke er slut!

Forbered dem generelt på at lytte til klassisk musik: Til koncerten må man gerne sidde og lade tankerne flyve. Musik er følelsernes sprog, og man kan øve sig hjemme på skolen i at lytte og føle.

Mozart

Elevarkene 2, 3 og 4 fortæller om Mozart og hans tid, og sætter fokus på musikkens form.

Carl Nielsen

Elevarkene 5, 6, 7 og 8 fortæller om Carl Nielsen, og sætter fokus på musikalske virkemidler.

Musikalske virkemidler, musik og følelser.

Elevarket 9 handler om musik og følelser, og lægger op til klassesamtaler om sørgelige og glade ting i elevernes liv. Dette fører over i en diskussion omkring, hvad er det ved musikken, der gør, at den har en glad eller sørgelig stemning (*langsom/hurtig, høj/dyb, effekter, hvilke instrumenter m.m.*)

Prokofiev

Elevarkene 10 og 11 om Romeo og Julie indeholder dramaøvelser, og arbejder med musikalske virkemidler og kontraster, musikkens form, samt temaer, følelser og stemninger.

Fællessang

Elevarket 12 er tekst og noder til koncertens fællessang: "Jens Vejmand", så den kan synges i klassen inden koncerten.

Efterbearbejdelse

Elevark 13 udfyldes efter koncerten tilbage på skolen.

Mange hilsner Aarhus Symfoniorkester, B&U afdelingen